

Jaarverslag 2020 commissie Jaarboek

De commissie Jaarboek bestond in 2020 uit de volgende personen: Wijnand Renden (voorzitter), Corstiaan Prince (secretaris), Rob van Leeuwen, Huib Uil, Lydia Mol-Sipman en Jop Steenhof de Jong.

Vanwege de coronapandemie was het dit jaar helaas niet mogelijk om de Kroniek op de gebruikelijke wijze uit te reiken tijdens de najaarsvergadering van Stad en Lande. Dit laat onverlet dat ook deze jaargang een reeks boeiende artikelen heeft te bieden, waarin verschillende aspecten van de eilandelijke historie worden belicht: van een raadselachtig Herbarium tot een plaatsvervangend burgemeester in oorlogstijd.

In 'Boven water? Op zoek naar het kanon van Zierikzee (1552)' neemt Wietse Veenstra de lezer mee in een boeiende zoektocht naar de herkomst van het bronzen kanon dat deel uitmaakt van de collectie van het Stadhuismuseum. Hoe is dit kanon voor de Britse kust op de zeebodem terechtgekomen? En van welk schip was het afkomstig? Veenstra laat diverse scenario's de revue passeren, maar moet uiteindelijk concluderen dat nog niet alles boven water is.

In een ander maritiem onderwerp behandelt Ruud Paesie de lotgevallen van Noorse zeelieden in Zierikzee in de achttiende eeuw. 'Waren dit gespecialiseerde zeelieden met kennis van de kreeftenhandel (..) Of waren het economische gelukzoekers die hun heil zochten in Zierikzee?' Paesie plaatst de vestiging van deze arbeidsmigranten in een bredere migratiegolf naar de Republiek, die in de Noorse geschiedenis te boek staat als de 'Hollandertiden'. Uit zijn analyse blijkt dat de Noorse arbeidsmigranten die werkzaam waren in de handel en scheepvaart van Zierikzee doorgaans geen ervaren zeelieden waren. Het waren vooral kansarme boerenzonen die ongeschoold en laagbetaald werk deden in de maritieme sector.

Een ander bijzonder stuk erfgoed uit de collectie van het Stadhuismuseum staat centraal in het artikel van Aleid Offerhaus, werkzaam bij Naturalis in Leiden. Het gaat om een eeuwenoud herbarium, met inheemse en exotische planten die op papier zijn vastgehecht, en dat in 2008 geschonken is aan het museum. De geschiedenis van het herbarium is zo bijzonder en raadselachtig dat Naturalis, in opdracht van het Stadhuismuseum, een uitvoerig onderzoek heeft uitgevoerd naar de herkomst. Nadat ze het Herbarium van alle kanten heeft belicht komt Offerhaus tot de conclusie dat het 'Zierikzee Herbarium' het tuinherbarium van de Leidse Hortus is geweest. 'Geen Zeeuws herbarium dus, maar wel een bijzondere plantencollectie, die getuigt van een periode dat de wetenschappelijke botanie in opmars was.'

Het vierde artikel bevat een theologisch onderwerp: de catechismuspreken van de achttiende-eeuwse predikant Johannes Beukelman. Oud-predikant Arie Baars (1947) analyseert de preken van deze uit Hoorn afkomstige dominee die van 1730 tot 1737 actief was in de Sint Lievensmonsterkerk in Zierikzee. Naast zijn Zierikzeese periode was Beukelman predikant in Driehuizen, Alblasserdam, Hoorn, Rotterdam en Den Haag. Beukelman verwierf bekendheid met verschillende catechismuspreken. Met name zijn

De Leere der Waarheid tot Godzaligheid wordt nog altijd gelezen in 'leesdiensten van vacante gemeenten aan de rechterzijde van de gereformeerde gezindte'.

Matti Herben en Ada Peele gaan in op de diefstal van 76 loden orgelpijpen uit de kerk van Brouwershaven in 1758. Deze waren ontvreemd ('geleend') door orgelmaker en crimineel Johannes Baars, die vanwege zijn criminele activiteiten, voortdurend in aanraking kwam met de autoriteiten. Na zijn verbanning uit Zeeland vertrok Johannes naar Fijnaart in West-Brabant. Hij eindigde in Amsterdam waar hij zich specialiseerde in het bouwen van huisorgels en daar zelfs een goede naam opbouwde.

In 'Luthers Zierikzee' beschrijft Jan Kouwen de geschiedenis van deze kerkgemeenschap, die sinds 1711/1712 gevestigd is in de stad. De Lutheraanse gemeenschap in Zierikzee is altijd van bescheiden omgang gebleven, maar als Evangelisch-Lutherse Gemeente Zierikzee-Zeeland neemt zij nog altijd een positie in binnen het geloofsleven: 'Al zijn we een kleine gemeente, we willen toch in het grote geheel meedraaien en overal onze contacten onderhouden'.

Het slotartikel is van de hand van redactielid Jop Steenhof de Jonge. In 'Ambtenaar in oorlogstijd' beschrijft hij het optreden van de gemeentelijke ambtenaar J.J. de Bruyne die in het laatste oorlogsjaar 1944-1945 als plaatsvervangend burgemeester optrad. Vanaf maart 1944 stelde hij dagrapporten op waarin hij heel gedetailleerd de toestand in Zierikzee beschreef. Het laatste oorlogsjaar was voor Zierikzee en Schouwen-Duiveland het zwaarste jaar: inundatie, gedwongen evacuaties, beschietingen en een bezetter die de druk steeds verder opvoerde. In deze extreme omstandigheden moest De Bruyne zijn taken uitvoeren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij na de bevrijding instortte, en ook in de jaren daarna kampte hij met depressies.

De commissie Jaarboek wil op deze plaats graag haar sponsors bedanken, die ook dit jaar weer een fraaie uitgave mogelijk maakten. Een uitgave die bovendien voor het tweede jaar op rij volledig in kleur en in hardcover is verschenen. Hun namen zijn vermeld in de colofon van het jaarboek.